

Zorgtechnologie

Virtual reality in hospice De Duinsche Hoeve

Er even tussenuit, naar het bos of het strand, is niet voor iedereen vanzelfsprekend, zeker niet in de laatste levensfase in een hospice. Dankzij virtual reality kunnen mensen wél even op stedenreis, op safari of naar het strand, om te ontspannen en even aan de werkelijkheid te ontsnappen.

Door E. de Beer

Virtual reality – virtuele realiteit (VR) – is een computertechniek waarbij het lijkt alsof je in een andere werkelijkheid bent: je begeeft je als het ware in een virtuele wereld. Door een speciale VR-bril wordt de zichtbare werkelijkheid simpelweg vervangen door computergegenereerd beeld. De bril bevat namelijk een beeldscherm en sluit het zicht op de buitenwereld af.¹

Het gebruik van virtual reality in de zorg is niet nieuw. VR wordt al ingezet in verschillende ziekenhuizen in Nederland op bijvoorbeeld de afdelingen dialyse, radiologie en de pijnpoli, en als operatiesimulatie en bij robotchirurgie. Verpleeghuizen en de geestelijke gezondheidszorg maken er ook steeds meer gebruik van. Door patiënten bijvoorbeeld te laten oefenen in een virtuele wereld kunnen verschillende psychische problemen en verslavingen worden aangepakt. Denk hierbij aan psychoses en drugsverslavingen, zoals in beeld gebracht bij een item door NOS *Nieuwsuur*.²

De virtual-realitybril in het hospice

Ook voor de palliatieve zorgverlening is VR niet nieuw. Er zijn al enkele onderzoeken hiernaar gedaan. In 2016 werd er bijvoorbeeld in een artikel in *Pallium* al stilgestaan bij de verkenning van zorgtechnologie in de hospicezorg, waar de VR-bril ook kort genoemd werd en schonk *Pallium* in 2019 aandacht aan een onderzoek naar de RelaxMaker.³⁻⁴ In dit praktijkgerichte onderzoek onderzochten verpleegkundestudenten van Hogeschool Saxion in opdracht van het bedrijf Beter door Beeld ervaringen van zorgvragers in het hospice met natuurbeelden en -geluiden via een videobrill.

De technologie wordt echter nog weinig toegepast in de palliatieve terminale zorg. Het wordt veelal geassocieerd met vervanging van de zorg en dit is niet

vanzelfsprekend te verbinden met de warme, holistische zorg die geboden wordt in een hospice. Dat technologie een niet veel gebruikte interventie in hospices is, stimuleerde mij enorm om deze kwaliteitsopdracht te introduceren binnen Hospice De Duinsche Hoeve. Ik heb me daarom verdiept in wat de VR-bril kan betekenen voor gasten in een hospice.

Virtual reality in coronatijd

Het coronavirus zorgt voor een nieuwe impuls van virtual reality.⁵ Voor de coronacrisis waren verschillende zorginstellingen nog huiverig voor het gebruik ervan; ze vonden het eng of ingewikkeld. Maar toen interactie met de buitenwereld grotendeels afgesloten werd, was technologie plotseling noodzaak. De bezoeksregeling in coronatijd in hospice De Duinsche Hoeve moest steeds worden aangepast aan de actualiteit van de verspreiding van het virus. Op een gegeven moment konden er nog maar twee vaste contactpersonen op bezoek komen in het hospice, mits zij klachtenvrij waren. Dit betekende dat de rest van de naasten, familie en vrienden niet op bezoek kon komen, wat lastige situaties met zich meebracht. Het was dus noodzakelijk om op zoek te gaan naar andere communicatiemogelijkheden in het hospice. Een optie was gebruik te maken van het aanbod van de vele bedrijven die hun VR-apparatuur uitleenden aan zorginstellingen. Zo leende T-Mobile hun apparatuur uit aan hospice De Duinsche Hoeve.

Doel van virtual reality

De VR-bril biedt afleiding voor mensen die zich vervelen of de dag moeilijk doorkomen. Videocommunicatie via een live verbinding was al eerder mogelijk, bijvoorbeeld via FaceTime, maar door de toevoeging van de 360-gradencamera en de VR-bril wordt de ervaring nog realistischer. De patiënt heeft hierbij zelf de regie over waar hij/zij naar wil kijken en is daarnaast volledig afgesloten van de ruimte in de zorginstelling. Ook voor mensen met chronische pijn of angstklachten is een 'uitstapje' met de VR-bril een welkome afleiding en ervaart men even geen zorgen.⁶ In een artikel in het magazine *Nursing* wordt beschreven dat met VR het brein zich volledig kan verliezen, een effect dat psychologen immersiveness noemen. Dat is wat VR een krachtiger antipijnmiddel maakt dan bijvoorbeeld televisiekijken.⁷ Een Engels artikel van Rescape Innova-

tion⁸ benoemt dat VR-afleidingstherapie een patiënt effectief onderdompelt. Dat betekent dat de hersenen van deze patiënt opeens aanwezig zijn in een andere realiteit, met als effect dat ze worden overspoeld met informatie wat leidt tot een vermindering van angst en pijn. De hersenen worden als het ware uit de huidige situatie gehaald.

VR wordt in hospices ingezet om mensen die zich in de laatste levensfase bevinden nog de kans te geven herinneringen op te halen en/of plekken te bezoeken die zij niet kunnen bezoeken vanwege de lichamelijke toestand. Ook kunnen er kleine momenten geboden worden waarop bewoners bijvoorbeeld een tour door een zelfgekozen stad maken, over het strand kunnen wandelen of kunnen wegdromen in een oceaan vol dolfijnen. En dat alles vanuit hun stoel of bed in de kamer van het hospice.

Ervaringen

Mijn eerste ervaring met de VR-bril in het hospice was met een 94-jarige vrouw, die zelf erg technisch aangelegd is en heel handig met de laptop en telefoon. Zij was dan ook erg enthousiast om de bril uit te proberen. Mevrouw vertelde mij dat ze zo graag nog eens naar Frankrijk wilde gaan, terug naar de plekken die ze tien jaar geleden voor het laatst had bezocht tij-

dens een vakantie. Ik stelde de bril in op de Nôtre Dame en mevrouw was meteen verkocht. Ze vertelde tijdens het zien van de beelden uitgebreid over de tijd die ze daar beleefd had en er kwamen allemaal mooie herinneringen naar boven. Na het zien van de Nôtre Dame wilde mevrouw ook nog graag een kathedraal bezoeken die destijds gerenoveerd werd. Ik gaf mevrouw de gelegenheid te zien hoe deze kathedraal in Frankrijk er tien jaar later uitziet en door de 360-gradencamera van de VR-bril was de ervaring levensecht. Dit alles zittend vanuit haar relaxstoel in het hospice, in haar laatste levensfase. Ze bedankte me vriendelijk en we spraken er nog dagen over.

De andere resultaten die het gebruik van de VR-bril opleverden waren ook prachtig om te zien. Zo liet ik een man kennismaken met een virtuele wandeling op het strand. Deze man ontspande direct en vertelde me later dat hij het erg prettig had gevonden, dat hij zijn gedachten erdoor had kunnen verzetten. Hij hoefde zo niet te denken aan het ziekzijn en kon even buiten het hospice zijn.

Mijn recentste ervaring met de VR-bril is met een mevrouw van 84 jaar die vanuit het ziekenhuis was opgenomen in het hospice. Ze vertelde kort na haar

opname in het hospice hoe erg ze van dieren hield en dat ze haar kat helaas niet had kunnen meenemen naar het hospice. Ik ging met mijn VR-bril naar haar toe en vroeg mevrouw wat haar interesseerde.

Opnieuw kwamen de dieren naar boven: ze vertelde me dat ze ook erg van wilde dieren hield. Ik heb mevrouw de eerste keer met de VR-bril kennis laten maken met een oceaan vol dolfijnen. Die gaf een rustgevend effect en mevrouw genoot hier zichtbaar van. Een paar dagen later ging ik opnieuw met mevrouw in gesprek. Ze vertelde dat ze nog wel eens op safari wilde gaan. In de software van de bril vond ik een safari tussen de wilde dieren en zette mevrouw de bril op. Het was prachtig om te zien hoe ze hier op reageerde. Ze lachte, vertelde over wat ze zag en was opgewekt. En dit toverde bij mij weer een brede lach op mijn gezicht. Ook mijn collega's kwamen nieuwsgierig kijken. Deze mevrouw heeft uiteindelijk 15 minuten met de VR-bril op gezeten. Deze 15 minuten hebben ervoor gezorgd dat mevrouw kon ontspannen, zich kon wanen tussen de wilde dieren en met haar gedachten even weg was uit het hospice.

Het was mooi om te zien wat een VR-bril kan doen met mensen in de palliatieve fase. In hospice De Duinsche Hoeve zijn we dan ook enthousiast over de

inzet van de VR-bril op de werkvloer en het effect op mensen in de palliatieve fase. Vandaar dat we binnenkort ook zelf een VR-bril gaan aanschaffen. •

Literatuurlijst

1. Rensink W. Wat is Virtual Reality? Geraadpleegd op consumentenbond.nl, 14 juli 2020.
2. VR-bril steeds vaker ingezet bij behandeling tegen psychoses en autisme. Geraadpleegd op nos.nl/nieuwsuur, 14 juli 2020.
3. Bakker A, Teunissen S, Burgh-Smit M van der. Met hart en tech; Verkenning zorgtechnologie in hospicezorg. Pallium 2016;5:10-2.
4. Horenberg P, Demmer M, Uitdehaag M, Pelgrum-Keurhorst M. Een gouden combinatie. Praktijkgericht onderzoek naar ervaringen met de RelaxMaker. Pallium 2019;2:24-7.
5. Coronavirus zorgt voor nieuwe impuls virtual reality. Geraadpleegd op vr-bril.info, 14 juli 2020.
6. Ontspannen met een VR-bril; Vanaf de bank naar het bos of strand. Geraadpleegd op zorgvannu.nl, 14 juli 2020.
7. Maseland A. Zorg door een virtuele bril. Nurs. 2018;3:38-41
8. Virtual Reality and Palliative Care. Geraadpleegd op rescape.me, 14 juli 2020.

Evi de Beer, hbo-verpleegkundige in opleiding, stagiaire (2020) bij hospice De Duinsche Hoeve in Rosmalen.